

מי שלא ירצה לסתום את האף בעוד שנתיים, יחשוב עכשיו

שניהם ביעד

של מנחם בגין, אמון באריאל שרון, תמיכה במילחמה.

לאחרונה הושג הסכם בין שני הגושים הגדולים שלא להזכיר עוד בוויכוחים בכנסת את 500 חללי צה"ל במלחמה זו (על רכבות ההר) הגים האחרים לא ריכרו שם גם קורם לבן).

זהו הסכם של חרפה, המעיד על מות המערך יותר מאלף נאומים. אני מכריז בזה שאינו חל עלי.

500 החללים אינו סעיף קטן בפרק הזה. הוא הסעיף העיקרי. הוא זועק לשמיים. "קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה!"

יהאנא הדבר ברור לחלוטין: אי-אשר היה לצאת למלחמה האזרחית הזאת, לולא הסכים לכך המערך מראש.

לא חשוב מה היה האליבי שאימץ לעצמו המערך אחרי שיחת ראשיו עם בגין, יום לפני הפלישה. חשוב שהורמו הידיים. איאפשר היה לשלוח את הנוער הישראלי אל מלכודת מוות זו ברוב של שנייה ושלושה קולות בכנסת. אילו ידע בגין כי המערך יצביע נגד המלחמה, לא היתה המלחמה פורצת כלל.

באותו יום מר — ורק כעבור שנה הבין עמישראל עד כמה היה מר — הוצגה לעינינו עכרה שידענו אותה תמיד: שאין הבדל אמיתי בין הליכוד והמערך, שהם שני הצדדים של אותו המטבע.

בדבריו המשורר היהודי, ישיאיר ויבוח פומבי בין כומר ורב: "לא ידעתי מי צודק, אך את זאת אני בלי ספק: / שהרב והנזיר / מסריחים שניהם גם יחד."

יזו עמדה לנקוט כלפי הידררות הפרלמנט הישראלי?

כיום אפשר לחשוב על כך בדעה צלולה. הבחירות, כך נרמה, רחוקות מאוד. למרות כל הבל הדיבורים של ח"כים וזיויפירסומת, איש מהם אינו מעוניין בהקדמתן. יתכן מאוד שהן תתקיימנה כמועד, בעוד שנתיים ורבע. להט המערכה עדיין רחוק מאיתנו. אפשר לחשוב. יש שתי גישות אפשריות.

האחת אומרת: לעזאזל הכנסת. אין מה לעשות שם. זה אבוד. זוהי נחלתם של שני הגושים הגדולים, והם מוזהמים כמידה כימעט שווה. נשאיר אותם שם, וניאבק על עתיד המדינה בזירות אחרות, ברחוב, בתיקשורת, בכוא יום הבחירות נסתום את האף, נבלע גלולה נגד הקאה ונצביע בעד מישור המעורר בנו בחילה.

אני שולל גישה זו תכלית שלילה. היא מוסכנת. היא מובילה לדיקטטורה. אין לי שום אשליות לגבי הכנסת. לא במיקרה הקדמתי את תיאור המציאות בה להצגת שאלה זו.

האז הגרועה בכנסת עדיפה על המטבח בדיקטטורות.

כל עוד קיימת הכנסת, וכל עוד קיימות בחירות חופשיות, לא אפשר התיקווה לשנות את המצב מיסודו. ככל שהמצב רע יותר, כן צריך לגבור בליבנו הרצון לתקן אותו. כל ציבור זוכה בסרלמנט שהוא ראוי לו. שום גזרה מן השמיים אינה מברחה את האזרח לבחור במיסלוגות מושחתות ובעסקנים מושחתים.

ביום הבחירות מתחלקים הקולות בין רשימות מיפלגתיות. חלוקה זו קובעת את מות הממשלה, וכל די בכנסת קובעת בהכרעה יסודית זו. זהו הדין המכרעת יכולה להיות זו של אדם מושחת, אך קטא חשוד, והיא יכולה להיות ידו של אדם הגון, המייצג את ישראל האחרת.

הכנסת רחוקה מאוד מלהיות חזות הכל. המאבק הפרלמנטרי אינו תחליף למאבק ברחוב ובתיקשורת. הוא משלים אותו. מי שרוצה לשנות את פני המדינה, תחת להסתפק כסיסמות יפות, חייב לחשוב על היום שבו יעמוד מול הקלפי וישאל את עצמו: בעד מי להצביע?

אם רוצים אהנו שלא לסתום אז את האף, מוטב להתחיל לדאוג לכך עכשיו.

על טלוויזיה? לא ידעתי להבחין בין זייגר וזייגרמן, רייסר ורייסרמן. היה לי הרבה יותר קל לזוהת (ולאהוד) את עובדי הכנסת וסדרניה. מרי פעם שומע הציבור על המתרחש בוועדות. הסיגנון כימעט לא ייאמן. אך גרועה מן החרפות והגידופים הביא העובדה שניתן לשמוע על כך בכלי התקשורת. מסתבר כי כל המשתתפים בדיונים אלה מקללים ומגרפים בשיניות הסגורות כדי לזכות באיזכור בעיתון, וממהרים למכור פנינים אלה של מרכולתם האינטלקטואלית לכתבים.

כל כנסת יש רגע אחד, שבו נאה מהותה לידי ביטוי עליון, לטוב או לרע. אילו היה

שיבת הפתיחה של כנסת 11: שלבים יורדים בסולם

קיים שרהיסטוריה, והו הרגע שבו היה רושם אותה בספר תולדות הימים. 120 איש ואשה עמדו באותו רגע לפני כס השופט, וכל אחד חרץ את גרלו במזו ידו.

17 — פשוטו כמשמעו. באותו יום נערכה בכנסת הצבעה על הבעת איאמון בממשלה. זה שפלחה זה עתה את צה"ל אל הארץ השכנה, על פי תוכנית שכל 120 חבריה בכנסת ידעו אותה היטב. יומי המלחמה דאגו לפרסמה בהרחבה במשך חודשים ארוכים לפני כן. לא היה לזה שום קשר עם שלום הגליל.

ובכנסת ידעו זאת הכל היטב. באותו יום הורמו רק ארבע ידיים נגד ממשלת בגין שרון. נגד המילחמה. ארבע. וכל הארבע היו שייכות לסיעה הקומוניסטית. בין חבריה בכנסת וכלייהתיקשורת מוסכם שאלה אינם שייכים. בעצם, לזירה הישראלית.

מחויץ לסיעה זו לא היה אף חבר בכנסת אחד שהצביע נגד המילחמה. עשרה חבריה בכנסת לא הצביעו בעד המלחמה וגם לא נגדה. הם גם לא נמנעו. הם לא השתלפו בהצבעה — לגבי עניין שנגע לחייהם. פשוטו כמשמעו, של אלפים ורבבות.

עשרה אלה היו כל שיבעת אנשי מפ"ם, יוסי שריד, שולמית אלוני ומרדכי וירשובסקי. אף אחד מהם לא נאם, כדי לחשוף את הכוזב את המרימה, את הוועדה.

ובל שאר חבריה בכנסת — הקואליציה כולה, מיסלגת העבודה כולה (מילברד האחד), ומנהיג שינוי, הרימו את ידיהם כדי להביע אמון בממשלתו

תגרות לבחורי ישראל החמצתי את הכנסת התשיעית, וחזרתי אל הכנסת העשירית במחצית תקופת הכהונה שלה. אחרי הערות של שש שנים באתי לאולם המליאה ונדהמתי. בשנים אלה חלה בחיים הפרלמנטי טריים הידררות הרתיאסון.

המליאה התרוקנה עוד יותר מאדם, והוועדות התרוקנו עוד יותר מתוכן. תחת הרדירות האינטלקטואלית של הכנסת השישית באה גסות הרוח של הכנסת העשירית. ובעיקר: דמותו של החכם (חבר הכנסת המצוי) המשתנה תכלית שינוי.

בכנסת העשירית שרצו צעירים ורופי בצע וקריירה, שאצה להם הדרך. רבים מהם רצו להתעשר במהירות, ואכן הצליחו בכך, על ידי

ועדות הכנסת, מילברד שתיים (כספים וחוקה), סקורב. נידמה לי, גבו וערויות, ערכו ריוני-סרק וניסחו מסקנות, שאיש לא התחשב בהן, ואולי גם לא קרא אותן. ועדת הכספים היתה חותמת גומי בידי הממשלה, ורק דעת החוקה הוציאה תחת ידיה הצורת של ממש — חוקי המדינה. מוכן מאליו שהיא לא מילאה את התפקיד הכלול בשמה — לחוקק חוקה.

ישבתי בכל הישיבות, הקשבתי לכל הנאומים, השתתפתי בכל הדיונים, ותוך ימים מעטים בערה בי חמתי להשחית. כלהינעורים הצעתי מייד שורה של הצעות: להנהיג חובת השתתפות בדיוני המליאה (קוורום), בלעז, לשנות את סידרי הדיון, למנות צוותות של מומחים לוועדות, להנהיג הצבעה במכשירים אלקטרוניים, לרשום את הנוכחות, להצמיד את משכורת הח"כ לפעילותו הממשית, לצמצם את התלות של חבר הכנסת במיפלגותיהם, ועוד ועוד.

לא עברו חודשים, ותקנון הכנסת שונה כדי למנוע ממני להעלות הצעות מרגיזות כאלה.

יום אני זוכר את הכנסת ההיא בגעגועים. היא מעוררת נוסטלגיה נוגה. אורח-אורח-אורח. איפה הם, ענקי-הרוח של אז? הרי בהשוואה ליורשיהם, כל אחד מהם היה שילוב של סוקראטס ודימוסטנס!

ואיפה כל האנשים ההגונים של אז? פינחס ספיר חי בצנע, וכמוהו מנחם בגין. לא עלה כימעט על דעת איש להפוך את החברות בכנסת לביונס. המינון שימש להחלפת רכילות פוליטית, לא לעשיית עסקים של מאות מיליונים. יור ועדת הכספים, ישראל קרגמן, לא חילק את כספי המדינה, שהוא היה מופקר עליהם, לתאומיו. חברי ועדת החקירה הביטחון לא נחפזו באמצע הישיבה החוצה, כדי למכור את סודות המדינה לעיתונאי הקרוב ביותר, תמורת מאמר קילוסין בעמודי המערכת.

בהשוואה לכנסת הנוכחית, זה היה גידען של חוכמה והגנינות, פרלמנט אמיתי. שררה בו אווירה של אחריות. אמנם, הוא לא שכן עדיין כהיכל מפואר, ובטלני ירושלים יכלו עדיין לצבוע על פיתחו ולבקש אטונגראפים מדוידי בדרגיו ומיותו באדר. אבל זה היה עדיין פרלמנט של חברה תקינה.

איפה, איפה הימים ההם? מאז חלה ירידה מתמדת. כל כנסת היא שלב בסולם, וכל אחת נמצאת מתחת לקודמתה. כשחזרתי לכנסת השביעית, הרגשתי מייד שחלה הרעה. לא הרעה קטסטרופלית, חלילה, אבל משהו הדומה לשחיקה. מה שהיה רע, נעשה קצת יותר גרוע.

כאשר נבחרתי לכנסת השישית, בשלהי 1965, חשכו עיני.

לא היו לי אשליות רבות לגבי הכנסת גם קודם לכן. כעורר-עיתון ביקרתי בכנסת פעמים רבות. אך המציאות היתה גרועה מכל התרשמות שיטחית.

מכחינה אינטלקטואלית, היתה הכנסת בית יקברות. החברים עלו על הוכן כזה אחר זה, קראו מן הכתב, בעברית עילגת, נאומים, שנעד בגימנסיה היה מתבייש כרמתם.

איש לא הקשיב לדיברי הזולת, אלא כדי לשמעו בקריאות מתגורות. אולם המליאה היה כמעט ריק מאדם, ורוח של שיממון מוחלט ריחף על הכל. שום החלטה חשובה לא התקבלה בכנסת. הכל ידעו כי העוצמה האמתית מצויה במקום אחר, וכי ההחלטות האמתיות מתקבלות על ידי אחרים.

ועדות הכנסת, מילברד שתיים (כספים וחוקה), סקורב. נידמה לי, גבו וערויות, ערכו ריוני-סרק וניסחו מסקנות, שאיש לא התחשב בהן, ואולי גם לא קרא אותן. ועדת הכספים היתה חותמת גומי בידי הממשלה, ורק דעת החוקה הוציאה תחת ידיה הצורת של ממש — חוקי המדינה. מוכן מאליו שהיא לא מילאה את התפקיד הכלול בשמה — לחוקק חוקה.

ישבתי בכל הישיבות, הקשבתי לכל הנאומים, השתתפתי בכל הדיונים, ותוך ימים מעטים בערה בי חמתי להשחית. כלהינעורים הצעתי מייד שורה של הצעות: להנהיג חובת השתתפות בדיוני המליאה (קוורום), בלעז, לשנות את סידרי הדיון, למנות צוותות של מומחים לוועדות, להנהיג הצבעה במכשירים אלקטרוניים, לרשום את הנוכחות, להצמיד את משכורת הח"כ לפעילותו הממשית, לצמצם את התלות של חבר הכנסת במיפלגותיהם, ועוד ועוד.

לא עברו חודשים, ותקנון הכנסת שונה כדי למנוע ממני להעלות הצעות מרגיזות כאלה.

יום אני זוכר את הכנסת ההיא בגעגועים. היא מעוררת נוסטלגיה נוגה. אורח-אורח-אורח. איפה הם, ענקי-הרוח של אז? הרי בהשוואה ליורשיהם, כל אחד מהם היה שילוב של סוקראטס ודימוסטנס!

ואיפה כל האנשים ההגונים של אז? פינחס ספיר חי בצנע, וכמוהו מנחם בגין. לא עלה כימעט על דעת איש להפוך את החברות בכנסת לביונס. המינון שימש להחלפת רכילות פוליטית, לא לעשיית עסקים של מאות מיליונים. יור ועדת הכספים, ישראל קרגמן, לא חילק את כספי המדינה, שהוא היה מופקר עליהם, לתאומיו. חברי ועדת החקירה הביטחון לא נחפזו באמצע הישיבה החוצה, כדי למכור את סודות המדינה לעיתונאי הקרוב ביותר, תמורת מאמר קילוסין בעמודי המערכת.

בהשוואה לכנסת הנוכחית, זה היה גידען של חוכמה והגנינות, פרלמנט אמיתי. שררה בו אווירה של אחריות. אמנם, הוא לא שכן עדיין כהיכל מפואר, ובטלני ירושלים יכלו עדיין לצבוע על פיתחו ולבקש אטונגראפים מדוידי בדרגיו ומיותו באדר. אבל זה היה עדיין פרלמנט של חברה תקינה.

איפה, איפה הימים ההם? מאז חלה ירידה מתמדת. כל כנסת היא שלב בסולם, וכל אחת נמצאת מתחת לקודמתה. כשחזרתי לכנסת השביעית, הרגשתי מייד שחלה הרעה. לא הרעה קטסטרופלית, חלילה, אבל משהו הדומה לשחיקה. מה שהיה רע, נעשה קצת יותר גרוע.